ОНТОЛОГІЧНИЙ РАКУРС ВИМІРЮВАННЯ ЧАСУ

НТУ «Дніпровська політехніка»

Горобець Д.М.
***Науковий керівник:* д.філос.н., проф. Шабанова Ю.О.**

Час є одним із найважливіших об'єктів філософського пізнання. Однак з усіх філософських робіт, присвячених розумінню часу, дослідження, що стосуються вимірювання часу, є надзвичайно рідкісними.

Вимірювання часу залишається онтологічною та гносеологічною проблемою, що і досі актуальна для сучасної людини і знаходиться під пильним розглядом. Онтологічна основа вимірювання часу залишається незрозумілою, і досі немає відповіді на «просте» питання про те, що ще визначається при вимірюванні часу. Постає питання тривалості, як невід'ємної характеристики часу, вона часто викликає всілякі сумніви.

Проблема стає складнішою, якщо ми також додамо «проблему спостерігача», що будь-яка конкретна тривалість вважається тривалістю лише в тому випадку, якщо вона фіксується когнітивним суб’єктом.

Метою даної роботи є проведення аналізу онтологічного часу. Результати показують, що онтологічною основою вимірювання часу є однорідність самого часу та порівняння тривалості однорідних (однорідних відносно один одного) процесів, а вимірювання тривалості еквівалентне лише кількісному виразу часу і не виявляє собою ніяких власних онтологічних властивостей, крім властивостей узгодженості.

Ідеї різноманітності часу виникли на початку 19 століття, коли геологія поставила питання про те, чи достатньо фізичного ньютонівського часу для опису геологічної історії Землі, і ввела так званий «геологічний» час, перебіг геологічних процесів. Біологія також має справу з конкретними періодами, і вже давно робляться спроби описати розвиток організмів у певні біологічні періоди. Його одиницею є тривалість певного біологічного процесу, що вважається еталоном часу. Однак тут виникає важлива проблема: еталонний біологічний процес, виміряний у фізичному часі, має різну тривалість у різних організмах і випадково залежить від зовнішніх умов — фізичний і біологічний час хаотичні один з одним. Ця відмінність призводить до судження про незаконність будь-якого «нефізичного» типу часу. Якщо введення нефізичного часу виправдано, то час може мати різні властивості для різних видів матеріальних процесів, що суперечить ідеї всесвітнього часу у світі. Певним рівням організації матеріального світу, де вимірювання часу завжди відносне, та ієрархії «типів часу» відповідає ієрархія відповідних часових процесів.

Час, який вимірюється, видається історичним у тому сенсі, що кожен конкретний «тип часу» просто відноситься до сфери фізичної реальності, до якої належить певний клас відповідних процесів, і змінюється з часом, коли він з’являється і зникає. Наприклад, «біологічний» час, що вимірює появу, зміну, розвиток і зникнення кожного живого, існує лише доти, доки існує біологічний об’єкт. Сучасні фізичні концепції мають принципові розбіжності щодо

визначення онтологічних властивостей часу: різні фізичні теорії говорять про оборотність і незворотність часу, однорідність і неоднорідність часу, безперервність і дискретність [2]. Жодне вимірювання певної тривалості не може виявити, довести чи спростувати ці тимчасові властивості. Останнє речення викликає значні сумніви щодо того, що тривалість є внутрішньою властивістю самого часу. Легко виміряний за допомогою різноманітних годинників, час виявився «кількісно невимірним», поводячи себе як активна онтологія Канта, приховуючи свої онтологічні властивості в емпіричному знанні, в результаті чого виникли різноманітні наукові теорії, іноді з дихотомічними ознаками.

В розглянутій закономірності, вимірювання часу онтологічно еквівалентне порівнянню рівномірної тривалості відповідних процесів того чи іншого класу. Щоб виміряти тривалість процесу, ми визначаємо час лише кількісно, не впливаючи на його власні якісні онтологічні властивості, за винятком властивості однорідності, яка також передбачається. У той же час ми маємо справу з об’єктивним, але відносно «природно-науковим» часом, керованим суворими фізичними законами. Об’єктивність вимірювання часу як конкретної тривалості зумовлена об’єктивністю фізичного світу та його об’єктів, процесів, подій.

Перелік посилань

1. Арістотель. Фізика // Аристотель. Твори: в 4-х т. М.: Думка, 1981. Т. 3. С. 59-262.
2. Афанасьєва В. В., Анісімов Н. С. Постнекласична онтологія // Питання філософії. 2015. No 8. С. 28-42.
3. Декарт Р. Вибрані твори. М: Госполітвидав, 1950. 712 с.